

UCHWAŁA

Dnia 31 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Dobrowolski

Protokolant starszy sekretarz sądowy Renata Szczegot

po rozpoznaniu, na posiedzeniu jawnym, w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w dniu 31 października 2023 r. wniosku Prokuratury Krajowej Wydziału Spraw Wewnętrznych z dnia 7 lipca 2021 r. w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędzi Sądu Rejonowego w Ś. J. G. za czyn polegający na tym, że: w dniu 3 lipca 2020 roku w Ś., woj. [...], nieumyślnie nie dopełniła obowiązków w ten sposób, iż wbrew dyspozycji art. 253 § 3 k.p.k. zaniechała niezwłocznie zawiadomić pokrzywdzoną w sprawie o sygn. akt [...] prowadzonej przed Sądem Rejonowym w Ś. o uchyleniu środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania stosowanego wobec skazanego za popełnienie czynu z art. 207 § 1 k.k. w tej sprawie, czym działała na istotną szkodę interesu prywatnego P. J. i interesu publicznego wyrażającego się w postaci prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, tj. o czyn z art. 231 § 3 k.k.

uchwalił:

- I. odmówić wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędzi Sądu Rejonowego w Ś. J. G. za czyn z art. 231 § 3 k.k.;
- II. kosztami postępowania immunitetowego obciążyć Skarb Państwa;
- III. odroczyć sporządzenie uzasadnienia na okres 7 dni.

UZASADNIENIE

Pismem z 7 lipca 2021 r. (data wpływu do Sądu Najwyższego), sygn. akt [...], prokurator delegowany do Prokuratury Krajowej Wydziału Spraw Wewnętrznych wniosł o podjęcie uchwały w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędzi Sądu Rejonowego w Ś. J. G. za czyn polegający na tym, że w dniu 3 lipca 2020 roku w Ś., woj. [...], nieumyślnie nie dopełniła obowiązków w ten sposób, iż wbrew dyspozycji art. 253 § 3 k.p.k. zaniechała niezwłocznego zawiadomienia pokrzywdzonej w sprawie o sygn. akt [...] prowadzonej przed Sądem Rejonowym w Ś. o uchyleniu środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania stosowanego wobec skazanego za popełnienie czynu z art. 207 § 1 k.k. w tej sprawie, czym działała na istotną szkodę interesu prywatnego P. J. i interesu publicznego wyrażającego się w postaci prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, tj. o czyn z art. 231 § 3 k.k.

Na posiedzeniu w dniu 31 października 2023 r. pełnomocnicy objętej wnioskiem sędzi wniesli o nieuwzględnienie wniosku o zezwolenie na pociągnięcie jej do odpowiedzialności karnej.

Sąd Najwyższy w toku postępowania w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej ustalił następujące okoliczności stanu faktycznego.

Prokuratura Rejonowa w Ś. prowadziła postępowanie karne o sygn. akt [...] przeciwko M. B. podejrzanemu o czyny z art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 233 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. oraz z art. 207 § 1 k.k. w zw. z art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. na szkodę P. J.

Postanowieniem z dnia 25 lutego 2020 r., sygn. akt [...], Sąd Rejonowy w Ś. (w osobie sędzi J. G.) zastosował izolacyjny środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania na okres 3 miesięcy, którego stosowanie przedłużono na dalszy okres.

W dniu 22 kwietnia 2020 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Ś. aktu oskarżenia przeciwko M. B., który zarejestrowano pod sygn. akt [...]. Jako sędziego sprawozdawcę wyznaczono sędzię J. G.

Postanowieniem z dnia 27 maja 2020 roku, sygn. akt [...], Sąd Rejonowy w Ś. przedłużył okres stosowania tymczasowego aresztowania w tej sprawie wobec M. B. do 21 sierpnia 2020 roku.

Postanowieniem z dnia 3 lipca 2020 roku, sygn. akt [...], Sąd Rejonowy w Ś. uchylił środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania, wskazując, iż ustały przyczyny jego zastosowania.

Wyrokiem z dnia 3 lipca 2020 roku, sygn. akt [...], Sąd Rejonowy w Ś. uznał oskarżonego za winnego i skazał M. B. na karę dwóch lat pozbawienia wolności, orzekając jednocześnie środek zabezpieczający w postaci terapii uzależnień. W tym samym dniu wydano nakaz zwolnienia M. B., nie zawiadamiając o powyższym fakcie pokrzywdzonej, mimo, iż w aktach sprawy znajdował się numer jej telefonu komórkowego.

W dniu 3 lipca 2020 r. M. B. udał się do miejsca zamieszkania swojego kolegi, gdzie zastał P. J. Winiąc ją za składanie zeznań na jego niekorzyść i w konsekwencji za orzeczony wobec niego wyrok, dotkliwie ją pobił, za co został nieprawomocnie skazany na karę 7 lat pozbawienia wolności przez Sąd Okręgowy w Ś.

Prokuratura Rejonowa w Ś. zaskarżyła postanowienie Sądu Rejonowego w Ś. z dnia 3 lipca 2020 roku, sygn. akt [...], wnosząc o jego zmianę poprzez zastosowanie tymczasowego aresztowania wobec oskarżonego do czasu rozpoczęcia odbywania przez niego kary łącznej dwóch lat pozbawienia wolności.

Postanowieniem z dnia 9 lipca 2020 r., sygn. akt [...], Sąd Rejonowy w Ś. uwzględnił przedmiotowy wniosek i uchylił zaskarżone postanowienie wskazując między innymi, że wobec postawy oskarżonego „zachodzi konieczność zapewnienia pokrzywdzonej osobistego bezpieczeństwa, a oskarżony nie daje żadnej gwarancji, że nie popełni przestępstwa przeciwko życiu lub zdrowiu”.

Wyrokiem z dnia 20 października 2020 r., sygn. akt [...], Sąd Okręgowy w Ś. zmienił zaskarżony wyrok z dnia 3 lipca 2020 roku, sygn. akt [...], w ten sposób, że uchylił orzeczenie o karze łącznej i wymierzoną oskarżonemu karę pozbawienia wolności podwyższył do lat trzech.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek Prokuratury Krajowej Wydziału Spraw Wewnętrznych nie zasługiwał na uwzględnienie. Wnioskodawca nie uprawdopodobnił bowiem - w stopniu wymaganym przez ustawodawcę - podejrzenia popełnienia przez sędziego Sądu Rejonowego w Ś. J. G. czynu wypełniającego znamiona przestępstwa określonego w art. 231 § 3 k.k.

Zgodnie z art. 80 § 2c ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 217 z późn. zm.) sąd dyscyplinarny wydaje zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, jeśli zachodzi dostateczne uzasadnienie popełnienia przez niego przestępstwa. Pojęcie „dostateczności” nie znajduje swojej definicji legalnej w obowiązujących aktach prawnych, a jego dookreślenie zostało poczynione zarówno w judykaturze, jak i w doktrynie. Zgodnie z wypracowaną przez Sąd Najwyższy jednolitą linią orzecniczą dostatecznie uzasadnione popełnienie przestępstwa, w kontekście ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych, oznacza wyższy stopień podejrzenia tak co do faktu popełnienia przestępstwa, jak i co do osoby sprawcy. Nie chodzi zatem o ustalenie, że określona osoba popełniła przestępstwo, lecz o to, że zebrane dowody wskazują na wysokie prawdopodobieństwo zaistnienia tego faktu (zob. uchwała SN z 23.02.2006 r., SNO 3/06, LEX nr 470201 oraz postanowienie SN z 11.10.2005 r., SNO 43/05, LEX nr 472061). W doktrynie wskazuje się natomiast, że „dostateczność” oznacza pewne minimum, którego nie wolno przekraczać przez dopuszczenie jeszcze niższego pułapu. Chodzi o bogatszy materiał dowodowy w stosunku do uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa wymaganego do wszczęcia postępowania (zob. A. Kiełtyka, W. Kotowski, A. Ważny [w:] A. Kiełtyka, W. Kotowski, A. Ważny, Prawo o prokuraturze. Komentarz, wyd. II, LEX/el. 2021, art. 135).

Na kanwie niniejszej sprawy podkreślenia wymaga, iż objęcie przez ustawodawcę urzędu sędziowskiego immunitetem stanowi wyraz uznania konieczności zagwarantowania niezależności i swobody działania w wykonaniu obowiązków służbowych osobie sprawującej ten urząd i umożliwienie jej swobody działania w zakresie związanym ze sprawowanym urzędem, przede wszystkim

w zakresie orzeczniczym. Instytucja ta, znajdująca swe źródło bezpośrednio w art. 181 Konstytucji RP, stanowi jeden z głównych elementów kształtujących status sędziego, będąc doniosłą gwarancją sędziowskiej niezawisłości. Immunitet chroni zatem sędziego przed nieuprawnioną ingerencją ze strony organów państwa lub osób trzecich, osłaniając jego niezawisłość i niezależność.

Stwierdzenie zatem, w oparciu o przełożony przez wnioskodawcę materiał dowodowy, iż podejrzenie popełnienia przestępstwa przez sędziego osiąga poziom wymagany przez ustawodawcę powinno być „w pełni uzasadnione, nie nasuwające żadnych istotnych wątpliwości lub zastrzeżeń, zarówno co do popełnienia samego czynu, jak i występowania innych znamion objętych przez ustawę ramami zasad odpowiedzialności karnej”. Czynienie natomiast „przedwczesnych bądź pochopnych podejrzeń wobec sędziego - zważywszy na niebezpieczeństwo bezzasadnego zakwestionowania „nieskazitelnosci” jego charakteru - mogą spowodować nieodwracalne skutki w zakresie służby sędziowskiej” (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2003 r., sygn. akt SNO 29/03, OSNSD 2003 nr 1, poz. 14).

W ocenie Sądu Najwyższego załączony do wniosku materiał dowodowy nie czyni zadość przywołanym uprzednio wymaganiom.

W niniejszej sprawie wnioskodawca postulował o wyrażenie zgody na pociągnięcie sędzi do odpowiedzialności karnej w związku z jej zachowaniem pozostającym w sferze pełnionych przez nią czynności w postępowaniu prowadzonym przed Sądem Rejonowym w Ś. pod sygn. akt [...], sprowadzającego się do zaniechania niezwłocznego zawiadomienia pokrzywdzonej o uchyleniu środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania, w którym upatrywał znamion przestępstwa z art. 231 § 3 k.k.

Zgodzić należy się, iż objęta wnioskiem sędzia - tak w chwili popełnienia czynu wskazanego we wniosku prokuratora, jak i obecnie - wprawdzie pozostaje funkcjonariuszem publicznym w rozumieniu art. 231 k.k., który z racji swoich szczególnych cech może dopuścić się przestępstwa urzędniczego, jednakże sam fakt nieumyślnego niedopełnienia obowiązków i powstania szkody nie oznacza niejako automatycznego zakwalifikowania tej okoliczności jako znamienia występk

z art. 231 § 3 k.k. Należy mieć bowiem w polu widzenia, iż objęta wnioskiem sędzia, prócz tego, że jest funkcjonariuszem publicznym w myśl art. 115 § 13 pkt 3 k.k., jest jednocześnie przedstawicielem władzy sądowniczej, zachowującej odrębność od pozostałych władz, a zarazem co do której przewidziano szereg gwarancji, mających na celu zapewnienie niezawisłości w orzekaniu. Restrykcyjne stosowanie przepisu art. 231 § 3 k.k. w odniesieniu do wszelkich naruszeń prawa spowodowanych przez sędziów stanowiłoby ograniczenie swobody orzekania, a więc zagrożenie dla niezawisłości sędziów i niezależności sądów, którym to zjawiskom ma przeciwdziałać właśnie instytucja immunitetu sędziowskiego.

Analiza przedłożonego wraz z wnioskiem materiału dowodowego wskazuje, iż przedstawione dowody i okoliczności sprawy nie przemawiają za tym, iż swym działaniem sędzia wypełniła znamiona przestępstwa określonego w art. 231 § 3 k.k. Wbrew bowiem twierdzeniom wnioskodawcy - który w treści wniosku zasadniczo nie przywołał w tym zakresie jakiegokolwiek argumentacji, ograniczając się jedynie do wskazywania poglądów judykatury dotyczących zagadnienia znikomej szkodliwości czynu nie odnosząc ich do okoliczności sprawy - sam fakt niedopełnienia obowiązków nie realizuje jeszcze znamion typu czynu zabronionego.

Wskazać należy, iż w postępowaniu o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej winno się podejmować czynności w sposób dwuetapowy. W pierwszej kolejności należy ocenić dowody i dokonać ich analizy prawnej, celem weryfikacji czy istnieje dostatecznie uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa, a następnie – po pozytywnej weryfikacji - kolejnym obowiązkiem jest ustalenie, czy stopień szkodliwości czynu zabronionego jest wyższy niż znikomy. Koniecznym zatem jest dokonanie „oceny materialnej treści czynu i dopiero uznanie, że poziom społecznej szkodliwości jest wyższy niż znikomy, uprawniać będzie do wyrażenia zgody na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2006 r., SNO 15/06, LEX nr 470206; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 września 2004 r., SNO 35/04, LEX nr 472057).

Zgodnie z art. 253 § 3 k.p.k. Sąd lub prokurator niezwłocznie zawiadamia pokrzywdzonego, jego przedstawiciela ustawowego lub osobę, pod której stałą

pieczęcią pokrzywdzony pozostaje, o uchyleniu, nieprzedłużeniu lub zmianie tymczasowego aresztowania na inny środek zapobiegawczy, jak również o ucieczce oskarżonego z aresztu śledczego, chyba że pokrzywdzony oświadczy, iż z takiego uprawnienia rezygnuje. Ustawodawca poprzez posłużenie się zwrotem „niezwłocznie” wyraźnie zaznaczył zatem rangę sprawności przekazu informacyjnego, którego celem jest uprzedzenie pokrzywdzonego o wyjściu na wolność oskarżonego. Mimo, iż powyższa nie gwarantuje pełnego bezpieczeństwa pokrzywdzonemu, to oczywistym jest jednak, że pokrzywdzony ma prawo wiedzieć, że oskarżony opuścił areszt śledczy (zob. D. Drajewicz, *Pokrzywdzony w znowelizowanym Kodeksie postępowania karnego*, Mon. Praw. 2015/18, s. 966; W. Grzeszczyk, *Zmiany w prawie karnym wprowadzone ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r.*, Prok. i Pr. 2004/9, s. 71). W piśmiennictwie wskazuje się, iż „z uwagi na charakter sprawy oraz bezpieczeństwo pokrzywdzonego, zawiadomienie należy do wypadków niecierpiących zwłoki (art. 137), a w związku z tym jego przekazanie może nastąpić telefonicznie oraz w każdy inny sposób zapewniający szybką komunikację, np. telefonicznie, faksem, telegrafem, pocztą elektroniczną lub kurierem” (zob. R. A. Stefański, S. Zabłocki [w:] R. A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz do art. 167-296*, Warszawa 2019). Zawiadomienie ma zatem dotrzeć do uprawnionej osoby „bez nieuzasadnionej zwłoki, czyli zaraz po wydaniu decyzji o uchyleniu, nieprzedłużeniu lub zmianie tymczasowego aresztowania na inny środek (zob. M. Klejnowska, *Informowanie pokrzywdzonego o zwolnieniu oskarżonego (skazanego) z aresztu (zakładu karnego)*, PS 2005/1, s. 107 i n.).

Weryfikacja warstwy dowodowej prowadzi do uznania, iż swym zachowaniem sędzia uchybiła treści art. 253 § 3 k.p.k., gdyż w sytuacji dysponowania numerem telefonu pokrzywdzonej zaniechała niezwłocznego jej zawiadomienia o uchyleniu środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania w sprawie o sygn. akt [...]. Zważywszy na to, że postanowienie o uchyleniu tymczasowego aresztowania jest natychmiast wykonalne (w niniejszej sprawie jego wykonanie nie zostało wstrzymane) ze zbliżonych rodzajowo czynności informacyjnych winna bowiem dokonać wyboru metody najskuteczniejszej w okolicznościach rozpoznawanej sprawy. Uznać należy, iż

właściwie realizujące obowiązek informacyjny i wypełniające cechę „niezwłoczności”, realnie czyniące zadość przysługującego pokrzywdzonej uprawnieniu, było zawiadomienie telefoniczne. W żadnej jednak mierze nie przesądza to jednak o uznaniu jej czynu za przestępstwo.

Powyższe może nastąpić bowiem jedynie w sytuacji, gdy jego społeczna szkodliwość jest wyższa niż znikoma (art. 1 § 2 k.k.), natomiast kwestia ta podlega takiej samej ocenie (dostatecznie uzasadnionego podejrzenie), jak popełnienie czynu oraz poszczególne znamiona ustawowe i jako warunek jego karalności nie może pozostawać poza kognicją sądu dyscyplinarnego. Na stopień społecznej szkodliwości mają natomiast wpływ wskazane w art. 115 § 2 k.k. okoliczności podmiotowe i przedmiotowe odnoszące się do czynu, to jest: rodzaj i charakter naruszonego dobra, rozmiary wyrządzonej lub grożącej szkody, sposób i okoliczności popełnienia czynu, waga naruszonych przez sprawcę obowiązków, jak również postać zamiaru, motywacja sprawcy, rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia. Dopiero uwzględnienie całokształtu wskazanych w uprzednio powołanym przepisie kwantyfikatorów może doprowadzić do prawidłowej oceny stopnia społecznej szkodliwości danego czynu, przy czym nie można doprowadzać do powyższego wartościowania i traktowania jednej z nich jako ważniejszej bądź nadrzędnej i warunkującej pozostałe, gdyż treść uprzednio powoływanego art. 115 § 2 k.k. zakłada „równowartość wszystkich elementów oceny społecznej doniosłości czynu” (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 30 maja 2023 r., II KK 186/22, LEX nr 3578825) i „żadna z wymienionych w art. 115 § 2 k.k. okoliczności nie powinna samodzielnie przesądzać o ocenie stopnia społecznej szkodliwości” (zob. uchwała Sadu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2013 r., SNO 19/13, LEX nr 1375241).

W świetle powyższych rozważań nie sposób zatem uznać, iż powstała w niniejszej sprawie szkoda (pobicie pokrzywdzonej przez oskarżonego wobec którego uchylono środek zapobiegawczy przesądza o karalności czynu). Kompleksowa ocena znamion przedmiotowych i podmiotowych nie pozwala bowiem na uznanie, iż w niniejszej sprawie społeczna szkodliwość osiąga stopień wyższy niż wskazany w art. 1 § 2 k.k. Zaznaczenia wymaga przy tym, iż odpowiedzialność karna za nieumyślne niedopełnienie obowiązków lub

przekroczenie uprawnień przez wykonującego swe zadania sędziego powinna „być wyjątkowa i to nawet w razie wystąpienia istotnej szkody, o której mowa w art. 231 § 3 k.k.” (zob. uchwała Sadu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2013 r., SNO 19/13, LEX nr 1375241). Najłagodniejsza postać zamiaru w formie nieumyślności, minimalny wręcz stopień zawinienia, jak również fakt, iż powstałe uchybienie wpisuje się w szeroką praktykę sądową, w której nie sposób całkowicie wykluczyć pojawienia się błędów i nieprawidłowości, w żadnej mierze nie pozwalają na uznanie, iż został spełniony warunek karalności czynu.

Mając na uwadze, iż znikomy stopień społecznej szkodliwości czynu na etapie postępowania immunitetowego jawi się jako jednoznaczny i nie budzący wątpliwości należało odmówić wyrażenia zgody na pociągnięcie sędzi do odpowiedzialności karnej.

Wskazać nadto należy, iż wątpliwości wzbudza samo już wybrane przez wnioskodawcę forum analizy czynu, które na gruncie analizowanego przypadku winno być li tylko ewentualnie rozważane w postępowaniu dyscyplinarnym i poddawane ocenie zasadniczo jedynie w kontekście oczywistego i rażącego naruszenie prawa. Z uprzednio wspomnianych przyczyn brak jest bowiem jakichkolwiek podstaw by uznać za właściwe dokonywanie oceny zachowania objętej wnioskiem sędzi na gruncie postępowania karnego. W okolicznościach niniejszej sprawy szczególnego zaakcentowania wymaga, iż „odpowiedzialność karna to rodzaj odpowiedzialności ultima ratio, a więc odpowiedzialności ograniczonej do sprawców i przypadków, w odniesieniu do których inne rodzaje odpowiedzialności byłyby nieadekwatne. W odniesieniu do potencjalnie możliwej odpowiedzialności karnej sędziów za uchybienia związane z wykonywaniem ich pracy, zwłaszcza gdy ich działanie było nieumyślne, należy dopuszczać możliwość podlegania takiej odpowiedzialności tylko w razie wyjątkowego natężenia okoliczności świadczących o skrajnie dużym stopniu zawinienia i stopniu społecznej szkodliwości” (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2013 r., sygn. akt SNO 19/13), których w niniejszej sprawie nie sposób stwierdzić. Zaznaczenia wymaga, iż nieumyślne przestępstwa urzędnicze co do zasady powinny być rozpatrywane w ramach postępowania dyscyplinarnego, natomiast postępowanie karne możliwe jest zupełnie wyjątkowo, a to z uwagi na szkodę jaką może

spowodować w dobrach osobistych sędziego (np. jego renomie). Należy wykazywać należyłą dozę ostrożności z uwagi na niezawisłość sędziowską, której istotną gwarancją jest możliwość samodzielnego podejmowania decyzji, z którą to wiąże się również ryzyko pojawienia się błędu. Ochroną przed takimi zachowaniami jest sędziowska odpowiedzialność dyscyplinarna i tylko drastyczny charakter lub skutek niedbalstwa sędziowskiego może uzasadnić postawienie mu zarzutów karnych. Jako konieczne jawi się zatem wyraźne rozróżnienie pomiędzy immunitetem chroniącym sędziego popełniającego przestępstwo pospolite, a rolą tej instytucji w sytuacji, gdy czyn pozostaje w związku z jego działalnością orzeczniczą, kiedy szczególnie winna materializować się ochronna funkcja immunitetu. W ocenie Sądu Najwyższego zarówno okoliczności czynu, jak i jego skutki nie uzasadniają do uciekania się do tego rodzaju reakcji prawnej wobec objętej wnioskiem sędzi.

Z tych też względów, Sąd Najwyższy uchwalił jak w sentencji.

[M. T.]

[ms]